

«Det gode politiliv»

et essay

av

Ingeborg Ingersdatter Djupnes

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-B)

Politihøgskolen avd. Bodø

2012

Historien

Det er lørdags kveld og jeg er på jobb med to andre politibetjenter. Oppdraget vi skal på er i utgangspunktet det man på politisjargong kaller et såkalt «rutineoppdrag». Med oss har vi en vitnestevning som skal forkynnes, og dette til en av distriktets «kjenninger». Vi har en rekke ganger tatt denne kvinnen for bruk av narkotika. På vei mot stedet ønsker innsatsleder en dialog med meg om hva jeg tenker omkring oppdraget vi nå er på vei mot. Han spør meg hva jeg tenker, og jeg svarer at jeg håper kvinnen er hjemme, «det er jo alltid så vanskelig å få tak i henne». Det blir stille og jeg får ingen respons på svaret mitt. Det kan nesten virke som at innsatsleder venter på noe mer. Etter en stund sier jeg: «Ja, så er det jo så klart viktig at vi er litt «på», kanskje vi klarer å skaffe oss en narkotikasak.» Innsatsleder, som innad i distriktet er kjent for å være litt i overkant operativ og som har rykte på seg for hans evne til å lukte narkotika på en mils avstand, virker nå svært fornøyd med svaret jeg har gitt han.

På vei mot stedet blir oppgavene fordelt innad i patruljen. Innsatsleder vil at vi to skal gå på døra, mens den tredje politibetjenten skal holde et øye med vinduet inn mot stua. Jeg tenker at dette kanskje virker litt «voldsomt», oppdragets formål tatt i betraktning, men det blir med tanken. Fremme på stedet er innsatsleder raskt ute av bilen, og jeg følger på. Han «dundrer» på døra, men det er ingen som åpner. Døra er ulåst, og før jeg vet ordet av det står vi begge inne i gangen. Inne i leiligheten påtreffer vi kvinnen og hennes atten år gamle sønn. I likhet med sin mor er også han kjent for oss. Vi har over en tid fått inn flere tips om at denne gutten både bruker og selger narkotika.

«Hva i faen gjør dere her?!» roper kvinnen. «Nei siden du ikke åpnet, måtte vi jo sjekke om alt var i orden. Dessuten skal vi forkynne noe for deg» sier innsatsleder. Dette er imidlertid det siste som blir sagt om vitnestevningen, for nå tar oppdraget en helt annen vending. Det er på mange måter som om en bryter blir slått på, «narkotikabryteren». Og det forundrer meg, og imponerer meg på et vis, hvor enkelt innsatsleder dreier saken over fra å handle om vitnestevningen, til nå å handle om det faktum at kvinnen fremstår som narkotikapåvirket. «Du skjønner jo at det er slik det må bli, gjør du ikke? Du er jo tydelig rusa og det ligger brukerutstyr her på bordet.» sier innsatsleder. «Nei det gjør jeg faktisk ikke. Dere kommer inn i *mitt* hus og beskylder *meg* for å ha gjort noe ulovlig. Jeg skulle ha en rolig kveld og kose meg, og dere ødelegger alt!» Jeg merker at ordene ikke kommer så raskt og velformulert ut av munnen hennes som hun nok hadde ønsket, og hun er helt klart underlegen innsatsleder i denne dialogen. Hun er nødt å føle avmakt? «Du må forstå at vi har en plikt til å sjekke om alt er i orden.» Kvinnen begynner å stille seg kritisk til det vi har gjort og hun krever og få snakke med advokat. Innsatsleder står nå overfor kvinnen. Han er mye høyere enn henne og

han er fullt uniformert. Så sier han med streng stemme: «Okei hør her, nå er det politiet som snakker til deg, jeg tror du vet at det vil være til det beste for deg om du samarbeider med oss nå.» Deretter er det som om han på vegne av dem begge konkluderer med at dialogen dem i mellom er over. Det virker som han trekker seg ut av situasjonen hvor han må forholde seg til kvinnens argumentasjon, og han tar meg med seg i det han «forlater». Selv kjenner jeg på en slags lettelse over å slippe å fokusere på kvinnen og hennes vanskelige situasjon og utfordrende spørsmål. Umiddelbart befinner vi oss i et helt annet modus. Et modus hvor kvinnen og hennes sønn ikke er i fokus. Vi skyver til side det opprinnelige formålet med oppdraget, og går i stedet over til og «jakte». Og byttet er kvinnen. Kvinnen og den narkotikaen som eventuelt måtte finnes i leiligheten hennes.

Vi roter rundt i leiligheten, mens kvinnen og hennes sønn blir sittende i sofaen. Gutten er mutt og sier ingenting. Jeg kjenner at blikket hans følger meg, og merker at hans tilstedeværelse distraherer meg, og setter meg ut av spill. Jeg sliter med å fokusere, og dette irriterer meg at jeg lar meg påvirke. Samtidig kjenner jeg at føler med denne gutten. Jeg er selv ung, og jeg tar meg selv i å identifisere meg med han på et vis. Her sitter han, sammen med sin ustelte, slitne og rusede mor, mens tre politibetjenter roter rundt i tingene hans. Hva gjør dette med ung gutt? Hvorfor gir ikke innsatsleder han mer oppmerksomhet? Er det ikke hans tilstedeværelse i dette usunne hjemmet som burde vært i fokus? Er det ikke denne gutten, som står i fare for å velge samme kriminelle og selvdestruerende løpebane som sin mor, som er det viktigste her? Jeg får et ønske om å si noe. Hadde vi bare kunnet skjøvet til side det straffeprosessuelle, og heller snakket med han, kunne vi kanskje ha hjulpet han. Men hva skulle jeg ha sagt? Der og da er jeg rett og slett for utrygg og feig, og det blir med tanken. Når gutten etter en stund blir hentet av sin småkriminelle far, kjenner jeg umiddelbart på en slags befrielse. Endelig kan jeg ha fokus på det jeg skal gjøre. Jeg leter videre etter narkotika, men i bakhodet er det en stemme som likevel sier meg at noe er feil..

Vi finner et par brukerdoser med hasj og litt heroin. Vi avslutter letingen og tar kvinnen med til stasjonen. Hun erkjenner i avhør å ha brukt og vært i besittelse av narkotika, og hun vedtar boten. Oppdraget er over og stemningen er god. Alt har klaffet og vi har «skutt blink». Saken, resultatet, vil ligge ferdig etterforsket inne hos politioverbetjenten mandags morgen. Vi har jobbet effektivt og hver og en av oss vil få vår «velfortjente» klapp på skulderen.

Jeg passerer innsatsleders kontor i det han og kvinnen skal til å bryte opp. Bak meg hører jeg innsatsleder si: «Ja du, det stemmer det, før vi kjører deg hjem...Her er den vitnestevningen jeg skulle forkynne for deg...»

Innledning

Overfor har jeg fortalt en historie fra et oppdrag jeg tok del i allerede høsten etter jeg hadde startet praksisåret mitt. Grunnen til at jeg har valgt å fortelle om nettopp dette oppdraget, er fordi det satte sitt spor i meg, og det berørte noe ved meg. Én ting er å møte mennesker i krisesituasjoner, mennesker som kanskje har mistet en av sine nærmeste eller begått alvorlige lovbrudd. Dette berører deg på en helt spesiell måte og det gjør noe med deg som menneske. Etter dette oppdraget satt jeg imidlertid igjen med en helt annen type følelse. Det var noe «uggent» ved dette oppdraget, og det dukket opp en slags ubestemmelig følelse inni meg. Til tross for at oppdraget var vellykket i den forstand at det hadde gitt gode resultater, føltes det som om vi hadde oversett noe viktig. Likevel, der og da klarte jeg ikke nøyaktig å sette fingeren på hva dette var, og dette resulterte i en ekkel følelse. Jeg oppdaget at når jeg i ettertid tenkte tilbake på oppdraget, så var det ikke kvinnen i oppdraget som opptok min oppmerksomhet, men det var denne gutten som kapret min tankevirksomhet. Mange spørsmål omkring oppdraget har dukket opp i tiden etter, og det er alle disse spørsmålene og denne ubestemte og «ugne» følelsen jeg fikk, som har dannet utgangspunktet for dette essayet. Hva fikk oppdraget til å ta den retningen det tok? Hvorfor satt jeg igjen med en dårlig følelse etter et vellykket oppdrag? Og kanskje noe av det mest vesentlige; hva var det ved denne gutten som berørte meg? Hadde vi kanskje hatt helt feil fokus i oppdraget, og derfor oversett det viktigste i situasjonen? La oss gå tilbake til historien jeg har fortalt. Hva gjorde vi egentlig i løpet av dette oppdraget? Etter min mening gjorde vi ikke stort mer enn å pågripe en 43 år gammel kvinne vi gjentatte ganger tidligere hadde pågrepet. En kvinne så fortapt i rus og neddyngnet i gjeld, at hennes eneste mulighet nå var å begå ny kriminalitet for å klare å skaffe seg ny narkotika. Nok en gang hadde vi tatt fra henne den lille mengden narkotika hun trolig hadde lagt ned mye arbeid og energi i å skaffe. Vi hadde gitt henne en bot hun mest sannsynlig ikke ville ha mulighet til å betale, og hva satt vi igjen med? To brukerdoser hasj, litt heroin, og en klapp på skuldra...

Måten dette oppdraget ble løst på er med på å rette fokus mot det jeg ønsker å problematisere i dette essayet. Det jeg erfarte i praksisåret mitt og som jeg nå ønsker å belyse, er hvorvidt et for høyt fokus på resultater og måltall kan ødelegge for det forebyggende arbeidet vi som politi har muligheten til å utøve? Dette spørsmålet, samt alle tankene og følelsene som har oppstått i forbindelse med dette oppdraget, vil jeg videre i denne oppgaven forsøke å reflektere rundt. For det første fordi jeg ønsker å åpne opp for en bevisstgjørelse og diskusjon rundt politiets fokus på forebyggende arbeid, men også som et forsøk på å gjøre oppdraget til en fullendt erfaring, for min egen del.

Kritisk og teoretisk refleksjon

Oppdraget i et juridisk perspektiv

La oss først se på det strafferettslige og straffeprosessuelle som lå til grunn for vårt inngrep overfor kvinnen. I dette oppdraget fremstod kvinnen vi stod overfor som narkotikapåvirket. Dette førte til at vi mistenkte henne for brudd på narkotikalovgivningen som forbyr all befatning med narkotika. Når det gjelder politiets narkotikabekjempelse, er det i hovedsak Straffeloven § 162 og legemiddeloven § 24 som regulerer dette. Når vi som politi mistenker at en person har begått en straffbar handling har vi anledning til å pågripe denne personen. En slik frihetsberøvelse som en pågripelse vil være, er et av flere tvangsmidler vi kan benytte oss av. Disse tvangsmidlene kan vi imidlertid kun benytte dersom visse straffeprosessuelle vilkår er oppfylt, når det er tilstrekkelig grunn til det og det ikke vil være å anse som uforholdsmessig. Videre vil det at vi mistenker kvinnen for en slik handling som nevnt overfor, gi oss anledning til å ransake (lete gjennom, undersøke) leiligheten hennes, og ta beslag (konfiskere noe) i bevis og lignende som vi måtte finne (Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25).

Ser vi på politiets målsetninger og oppgaver opp i mot det vi gjorde i situasjonen, vil vår inngripen ved første øyekast fremstå som helt i tråd med det vi er ment å gjøre i situasjoner som denne. Politiets overordnede mål er å bekjempe kriminalitet, og det var dette vi forsøkte å tilstrebe. I Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53, er politiets oppgaver listet opp. Her står det at politiet skal forebygge, avdekke og stanse kriminell virksomhet, samt forfølge straffbare forhold. Dette skal tilstrebes gjennom etterfølgende straffeforfølgelse, så vel som forebyggende virksomhet. I tillegg til det juridiske, ligger det også mye etikk i det å drive med politiarbeid. Ser vi tilbake på oppdraget, vil det i et pliktetisk perspektiv ikke være noen tvil om at vi må ta affære også overfor gjengangere som denne kvinnen. Ser vi på konsekvensetikken kan vi spørre oss; hva hvis vi hadde valgt å overse narkotikaen og i stede hatt fokus på gutten, og dette resulterte i at kvinnen tok en overdose? Hvem vil da bli stilt til ansvar?

Langt på vei kan vi si at vi i oppdraget gjorde det vi som politi er ment å gjøre i slike situasjoner. Der vi imidlertid kom til kort etter min mening, var innenfor det forebyggende

arbeidet vi her hadde muligheten til å utøve. Den 24. juni 2005 kom regjeringen med Stortingsmelding nr. 42, hvor de beskriver og drøfter politi – og lensmannsetatens roller og oppgaver, og hvor de forsøker å vise hvordan man skal møte de utfordringene etaten vil kunne komme til å stå overfor de neste 5 til 10 årene. Her trekkes det frem at bruk av rusmidler blant ungdom har økt, og at dette må sees på som et samfunnsproblem (St.meld. 42, s. 18). Det rettes her fokus mot forebyggende arbeid opp mot unge som står i faresonen for å velge en negativ løpebane. Hvor ble dette fokuset av i oppdraget?

I tillegg til etikk, politiske føringer, oppgaver og målsetninger, utgjør politiets grunnprinsipper en hjemmel i seg selv (Edvinsen 09, s. 39). Disse kan vi lese ut av Politiloven § 6, som forteller oss *hvordan* vi skal utøve politiarbeid. Blant annet er vi underlagt det som kalles legalitetsprinsippet som sier at politiet må ha hjemmel i lov for å kunne gripe inn overfor samfunnets borgere. Vi er også underlagt opportunitetsprinsippet. I dette ligger at den enkelte polititjenestemann eller kvinne må foreta sin skjønnsmessige vurdering av situasjonen han eller hun står overfor, og da med tanke på hvorvidt det er hensiktsmessig å gripe inn eller ikke.

Det at det er opp til den enkelte å utøve skjønn ved utførelse av tjenesten, gir oss uten tvil mye makt og ansvar. Det jeg imidlertid fikk erfare i praksis, var at ikke alle vurderinger som ble gjort var like gode, og de lovene og prinsippene politibetjentene var ment og følge, ble ikke alltid fulgt. Samtidig som det er viktig å være trygg på lovverket, kan et for høyt fokus på det juridiske gå på bekostning av noe langt viktigere. Det kan føre til at man ikke klarer å se mennesket i situasjonen. Etter min mening er innsatsleder svært dyktig i den forstand at han kan lovverket svært godt. Men likevel har han en tendens til å bli for resultatorientert og rigid når han står overfor personer som har begått et lovbrudd, og glemmer dermed å se oppdraget i sin helhet. Dette tror jeg handler om at han har i overkant mye av det vi litt flåset kaller for «jaktinstinkt» i seg. Når han først får øye på «byttet» (lovbryteren), nekter han å slippe det av synet. I dette oppdraget var det nok nettopp dette som ble problematisk. Innsatsleder så kun det straffbare i situasjonen, og la til side skjønnsmessige vurderinger, grunnprinsipper og forebyggende arbeid, til fordel for dette. Jeg på den andre siden, så oppdraget i et annet lys og det at dette ikke ble tatt i betraktning førte til den dårlige følelsen jeg satt igjen med etter oppdraget. Oppdraget ble løst på en måte som ikke var forenlig med *min* vurdering og forståelse av situasjonen. Jeg ble stående på siden av oppdraget som en slags «nikkedukke», men innsatsleder ene og alene vurderte oppdraget. Min vurdering ble ikke «godtatt», og jeg ble «tvunget» til å utføre noe som var i strid med det jeg egentlig følte burde vært gjort.

Nettopp dette blir tydelig allerede i bilen på vei mot stedet. La oss gå tilbake og se på dialogen mellom meg og innsatsleder på vei mot oppdraget.

Han spør meg hva jeg tenker om oppdraget, og jeg gir han først et svar som etter min mening er både opplagt og riktig. Jeg svarer at jeg håper at kvinnen er hjemme, og dette fordi jeg vet at hun kan være vanskelig å få tak i. I mine øyne er dette et rutineoppdrag siden vi bare skal forkynne en vitnestevning. Etter jeg har gitt innsatsleder mitt svar, blir det imidlertid stille i bilen, og jeg får følelsen av at han ønsker noe mer fra meg. Siden jeg kjenner hans måte å arbeide på forstår jeg etter hvert hva han er ute etter, og svarer derfor at vi må være på utkikk etter narkotika. Stillheten som oppstod i bilen og følelsen jeg fikk av at innsatsleder forventet noe mer fra meg, presset meg til å gi han et svar jeg ikke stod inne for. Når jeg i dag ser tilbake på dette, tror jeg at presset gjorde seg gjeldende på grunn av to ting: for det første følte jeg press overfor innsatsleder, fordi jeg visste hva han ønsket å høre. Og for det andre fordi jeg har fått et inntrykk av at det er dette som forventes. For å ta det sistnevnte først; Det virker for meg å være en slags uskreven regel innenfor politiet at vi til enhver tid skal være «på» når det gjelder narkotika. Det blir i alle fall ikke respektert å ikke være det, og du står fort i fare for å virke uengasjert og «tafatt» om du har en passiv holdning til dette fagfeltet. Det jeg stiller meg kritisk til er hvorvidt det har utviklet seg en noe uheldig kultur innenfor politiet. I mine øyne er det ofte et veldig sterkt fokus på å finne narkotika. Det har blitt «den store stygge ulven» som vi for alt i verden skal bekjempe. Misforstå meg rett, jeg ser uten tvil viktigheten av å arbeide mot narkotika, og jeg respekterer politiets målsetninger, men ikke til enhver pris? Hvis det at vi pågriper noen kun på bakgrunn av ønske om resultat og fordi vi ønsker å glede ledelsen, er det etter min mening noe som er feil. Måltall, føringer og forventninger vil på denne måten kunne være med på å legge et slags usynlig press på oss som politibetjenter og hindre oss i å foreta selvstendige skjønnsmessige vurderinger. Det vil kunne hindre oss i å løse oppdrag slik oppdrag er best tjent med å bli løst. Det jeg her peker på finner jeg igjen i Linda Hoels doktorgradsavhandling: «Å gjenopprette orden». Her problematiserer hun hvordan ønsket om å tjene ledelsen og være en lydig politibetjent, hindrer en i fra å vise skjønn og dermed få muligheten til å være betydningsfull. Det at politibetjenter er styrt av lover, instruks, regelverk og visjonsplaner med måltall, vanskeliggjør dette (Hoel, 2011, s. 85). Ser vi på oppdraget jeg har referert til, ser vi at vi med fordel kunne hatt fokus på den unge gutten og dermed løst oppdraget i et mer forebyggende perspektiv. Dermed hadde vi fått muligheten til å bli mer betydningsfulle i den forstand at vi kunne vært med å hindre en skjevutvikling. I og med at vi var styrt, førte dette til at denne muligheten glapp for oss. Dette presset jeg mener vi er underlagt vil i tillegg til det overfor nevnte, kunne føre til at vi handler

i strid med legitimitetsprinsippet og føre til at vi utfører uetiske handlinger vi muligens ikke ville utført hadde vi stått helt fritt, uten press fra de bakre rekker.

Noe av det jeg her beskriver er også forenlig med det Ketil Lund uttalte overfor Aftenposten i en artikkel om avkriminalisering av narkotika. Lund, norsk jurist og tidligere høyesterettsdommer, argumenterer her for at den store satsningen på straff opp mot narkotikalovbrudd ikke har gitt resultater. Han uttaler blant annet at: «den drastiske satsningen på straff, på tvers av vår tradisjonelt milde strafferettstradisjonen, har vært et brutalt og tragisk feilgrep i forhold til formålet: å bekjempe narkotikaproblemet.» Han mener satsningen har gitt negative konsekvenser ved at den har kostet mye, gått på bekostning av blant annet forebygging og behandling og at det har ført til mer vinningskriminalitet. Flere sier seg også enige med han. Blant annet mener Hedda Gjertsen, professor ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo, at de strengeste straffereaksjonene bør forbeholdes de største truslene i samfunnet. Hun mener derfor at vi må spørre oss selv om narkotika virkelig er den største trusselen i samfunnet vårt i dag, og hvorvidt det er fornuftig å bruke så mye av kapasiteten vår på å bekjempe dette. (Artikkel i Aftenposten skrevet av Foss og Strøm-Gundersen den 14.02.11)

De kritiske spørsmål som stilles i denne artikkelen mener jeg er viktige. Er det virkelig slik at narkotika er den største trusselen i samfunnet vårt i dag? Og for *hvem* er den i så fall en trussel? De unge, de såkalte «gjengangerne» eller samfunnet forøvrig? Og hvis den ikke *er* vår største trussel, hvorfor er det så enormt stort fokus på straffeforfølgning opp i mot dette da? Hvorfor la noe som har vist seg ikke å gi resultater, oppta all vår tid når vi heller kan ha fokus på noe samfunnet i fremtiden vil være langt bedre tjent med, nemlig det forebyggende arbeid blant unge? I oppdraget var det kanskje nettopp dette jeg følte på, det at vi muligens brukte tiden vår feil. Det er imidlertid enkelt å være etterpåklok og mene noe om dette nå, men der og da var det ikke like enkelt å fremme det jeg mente. Dette handlet nok mye om min egen usikkerhet.

Usikkerheten

Da jeg startet i praksis var jeg usikker på mange ting. Først og fremst på mine ferdigheter innenfor politiarbeid, og siden jeg var veldig ung var jeg usikker på hvorvidt jeg kom til å bli tatt på alvor og bli respektert av de andre betjentene. Etter hvert som jeg begynte å arbeide med forskjellige makkerpar ble det tydelig for meg hvor store variasjoner det var i måten betjentene arbeidet på. Det som overrasket meg var hvordan jeg tilpasset meg og endret min måte å utøve politiarbeidet på, alt ettersom hvem jeg var på jobb sammen med. Selv anser jeg

meg selv som en person med sterke meninger og som står for den jeg er, men likevel var tilpasningsevnen min overraskende stor. Dette viser seg gjennom historien jeg har fortalt. Inni meg visste jeg hva som i innsatsleders øyne var å anse som godt politiarbeid, og jeg tok derfor opp i meg hans syn på dette. Til tross for at det var noe som sa meg at vi hadde feil fokus, følte jeg at jeg ikke hadde annet valg enn å følge hans måte å arbeide på, og ble dermed tvunget til å gå på akkord med meg selv. Det å stille seg kritisk til han var så å si uaktuelt. Skulle jeg, en 21 år gammel student si imot innsatsleder som hadde år med erfaring? Nei det hadde jeg rett og slett ikke mot nok til.

Det jeg overfor beskriver er forenlig med det Nilstad (2005) skriver om politikultur i boken *«Yrkesetikk for politiet»*. Han benytter begrepet «en felles kultursekk» og forsøker å belyse viktigheten av at alle ansatte i politiet bør ha det samme innholdet, herunder de samme verdier, med seg i denne «sekken». Dette for å fremme et bedre samarbeid. Innenfor en organisasjon utvikler det seg kulturer innenfor ulike grupper, og disse kan være både positive og negative. Som nyansatt har man et behov for å knytte seg til en gruppe i et forsøk på å redusere sin egen usikkerhet. Det er kulturen innenfor denne gruppen som definerer hva som er rett og galt, og som ny er det er fort gjort å gi etter for press fra gruppen (Schein, gjengitt i Nilstad, 2005, s. 184). Innenfor gruppen kan det utvikles uskrevede regler for hvordan en skal løse oppdrag som ikke er forenlig med politiyrket, og det er da Nilstad mener det blir viktig å ha en sekk med felles innhold, slik at uansett hvilken gruppe man tilhører, vil de felles verdiene vi er ment å ha, være rådende. Hadde jeg og innsatsleder hatt samme verdiene i «sekken vår», ville det muligens ikke blitt noe problem. Det at jeg var student og ny, og var redd for ikke å bli respektert av «gruppen», førte til at jeg ikke turte å stille spørsmål ved oppdragsløsningen. Det skumle her er at ønsket om å bli likt kan bli så stort at man helt glemmer å gå i seg selv å tenke; hvordan vil jeg være som politi? Hva synes jeg er godt politiarbeid? Dette bringer meg til det jeg videre ønsker å drøfte.

Motet

Politiarbeid krever mot. Dette sier jeg ikke fordi yrkeshverdagen i politiet er full av actionfylte oppdrag hvor svetten siler og adrenalinet pumper. Nei, grunnen til at jeg sier dette er rett og slett fordi politiyrket er et enormt krevende yrke hvor motet ditt blir satt på prøve både i og utenfor tjenesten. Som politi trenger man mot for å kunne møte mennesker i vanskelige livssituasjoner. Man må ha mot til å ta vanskelige og upopulære avgjørelser og gå inn i farlige og uforutsigbare situasjoner. Samtidig, og kanskje vel så viktig, er det å kunne vise mot overfor seg selv. Det å tørre å gjøre dette, møte seg selv, sine følelser og være kritisk og ærlig overfor seg selv, er en svært viktig egenskap som krever mye mot. Både for å kunne

bearbeide opplevelser og inntrykk man får gjennom tjenesten, og ikke minst for å utvikle seg selv som menneske er dette viktig. I tillegg krever det mot å si ifra når det er noe man er uenig i. Det å ta et standpunkt og stå for dette til tross for dette vil tvinge deg til å «gå mot strømmen», er utfordrende. I oppdraget, og i tiden etter har mitt mot virkelig blitt satt på prøve. Under selve oppdraget kjente jeg på det å ikke ha mot nok til å stille spørsmål ved innsatsleders oppdragsløsning. Videre hadde jeg ikke mot nok til å møte gutten som jeg så hadde det vondt. Jeg turte ikke å snakke til han fordi jeg ikke visste hva jeg skulle si og jeg var redd for å bli avvist og for å trække feil. I etterkant av oppdraget har motet mitt blitt satt på prøve i den forstand at jeg bevisst har forsøkt å møte meg selv. Jeg har måttet være ærlig overfor meg selv, og jeg har blant annet erkjent at jeg var for feig i møte med gutten. Som et ledd i å bevisstgjøre meg selv, har jeg stilt kritiske spørsmål både til min egen og til innsatsleders tilnærming til oppdraget. Dette har krevd mot.

Det jeg overfor har drøftet handler mye om etikk, herunder dydsetikk. I yrkesetikktimeene på politihøgskolen har vi snakket en del om nettopp dette. En av våre viktigste dyder er «mot» (forelesning med Linda Hoel, PHS Bodø, 5. januar 2012). Dette være seg mot til å vise andre dyder som rettferdighet, ærlighet, karakterfasthet og medmenneskelighet. Men hva definerer egentlig en dyd? «Langt på vei kan vi si at en dyd er en stabil holdning som gjør oss i stand til å virkeliggjøre det gode. En person med dyd er derfor en person som har en bestemt holdning (f.eks. mot) som uttrykker seg i en handling (hun viser mot i en konfliktsituasjon), og denne handlingen virkeliggjør et gode (hun redder et liv)» (Henriksen og Vetlesen, 2006, s. 205). I dydsetikken handler det om å ha mot til å møte andre, men også det å tørre å møte seg selv. Det er derfor viktig å ha et bevisst forhold til egne holdninger. For klarer man ikke å kjenne på hvordan en selv har det, vil man heller ikke være i stand til å vise medmenneskelighet. Man må derfor ha mot nok til å tørre å stille spørsmål ved egne og andres holdninger og verdier, for på denne måten å utvikle sine ferdigheter, sin viljestyrke og selvinnsikt på veien mot å bli et bedre menneske (Henriksen og Vetlesen, 2006, s. 210-211). Ved å trekke frem dette ønsker jeg og ytterligere belyse hvordan det i noen situasjoner kan oppstå en konflikt mellom dine og andres verdier og holdninger. I oppdraget følte jeg på at det vi gjorde ble feil, men hadde ikke mot nok til å si noe. Vi kan kanskje si at mine dyder ikke vare velutviklet nok. Eller kanskje var de det? Var det nettopp fordi jeg faktisk turte å møte meg selv at jeg viste dyd? Jeg lar dette spørsmålet stå ubesvart og går heller tilbake til det Nilstad skrev. For kanskje er det nettopp for å hindre at det oppstår slike uoverensstemmelser som det gjorde i dette oppdraget at det blir viktig å ha en «felles kultursekk» med samme innhold. Kanskje er det nettopp for å muliggjøre et samarbeid mellom personer som har ulikt forhold til sine dyder, som har ulike

holdninger, og som arbeider ut i fra ulike etiske standpunkter, at vi trenger noen felles grunnleggende verdier å arbeide ut i fra?

Utryggheten

Jeg forsøker på ingen måte å svartmale innsatsleders tilnærming til tjenesten, eller hans måte å løse oppdrag på. Kvinnen vi pågrep hadde brutt narkotikalogvgivningen, og det at hun ble pågrepet er i tråd med loven. Vi hadde både hjemmel og som tidligere nevnt, til en viss grad også plikt til å gripe inn. I tillegg er vi underlagt likhetsprinsippet, som sier at det skal være likhet for loven (Edvindsen, 2009, s.50). Hvis vi snur på det og tenker oss at vi hadde valgt å overse narkotikaen, ville vi ikke ha handlet i tråd med dette prinsippet. Og med fare for å motsi meg selv totalt, vil jeg påstå at vi innenfor politietaten har behov for en del av de egenskapene som innsatsleder besitter. Da tenker jeg spesielt på dette «jaktinstinktet» han har i seg. Det å ha en slik drift, et genuint ønske om og nå et mål, vil være positivt i den forstand at det vil drive oss fremover og gi oss den motivasjon vi trenger for å utøve politiarbeid. Dersom dette ønske om å «fange» den som har brutt loven er fraværende, om man ikke ønsker å finne sakens sanne sammenheng, tror jeg politiarbeidet vil stagnere. Det essensielle blir imidlertid hvor *mye* av dette instinktet du har i deg, om du bruker det til noe positivt, og hvorvidt man evner å legge det til side i de situasjonene som tilsier det. Kanskje var det mangel på nettopp denne evnen til å sette til side sine egne behov og glemme resultater og måltall for en stund, som førte til at innsatsleder kun hadde fokus på det straffbare i oppdraget?

Elisabeth Myhre Lie peker i boken: «*I forkant*» på noen av årsakene til at det kan være utfordrende å få politibetjenter til å drive forebyggende arbeid. Hun beskriver her hvordan det kriminalitetsforebyggende politiarbeidet i stor grad har vært preget av det hun kaller «ildsjeler». Dette fordi denne typen politiarbeid innebærer mye kreativitet, initiativ og engasjement (Lie, 2011, s. 20). I tillegg krever det som jeg tidligere har vært inne på, det at man evner å se det virkelige problemet i situasjonen, og deretter klarer å se for seg hva som må til for å endre på dette. Forebyggende arbeid gir som vi vet, ikke nødvendigvis resultater der og da på den måten «vanlig» politiarbeid gjør. Man må derfor beherske det å arbeide mot langsiktige mål, og legge bak seg ønsket om kortsiktige resultater. I tillegg vil muligens det at det er så utallige mange måter man kan arbeide forebyggende på, oppleves som skremmende, og føre til handlingslammelse. Det å skulle fjerne seg fra kjente og konkrete arbeidsoppgaver kan være en utfordring for mange, da det ligger mye trygghet i det man har gjort før og det man vet det er overensstemmelse om at sees på som godt politiarbeid. Er det kanskje derfor innsatsleder handler som han gjør? Han vet at det er politiets mål å ta de som bruker

narkotika, og han har gjort dette tusen ganger før. Han vet hva han skal si, han er trygg på lovverket og vet hvilke kort han må spille for å få resultater. Så hvorfor velge bort det han er best på, det som vil bidra til å opprettholde hans gode rykte, mot noe utrygt og fremmed? Velger han heller å ha fokus på det forebyggende i situasjonen, det faktum at det i denne leiligheten, her og nå, er en ung gutt sammen med en ruspåvirket mor, vil han bli tvunget inn i et utrygt landskap han ikke kjenner. Han vil stå på utrygg grunn, med fare for å tape ansikt. Hva skal han si? Hva trenger denne gutten å høre? Jeg kjenner ikke innsatsleders tanker, men jeg forsøker bare å forstå hvorfor det for den enkelte kan virke vanskeligere å gripe fatt i det forebyggende i en situasjon enn det strafferettslige. Selv kjenner jeg meg igjen i dette. Det å måtte stå ansikt til ansikt med noen i en situasjon man føler seg utrygg i, gjør en utrolig sårbar. Jeg fikk jo senest i dette oppdraget kjenne på nettopp dette. Jeg ønsket å si noe til gutten, men turte ikke. Dette handlet jo også om utrygghet. Også i andre oppdrag i praksis, opplevde jeg dette. Jeg fikk flere ganger erfare hvor godt det kunne være å rette fokus mot noe praktisk når jeg følte jeg kom litt til kort og ikke behersket en situasjonen. Det at veileder da var der og kunne føre an praten, slik at jeg kunne konsentrere meg om det praktiske, ta bilder, sikre spor og lignende, gav meg den tryggheten jeg trengte. Kanskje er det nettopp fordi vi blir usikre på hva vi skal gjøre og redde for å trække feil, at vi velger å gå den trygge veien vi har gått før?

Å «tingliggjøre» den andre

Dette som jeg overfor har beskrevet, hvordan man i relasjon med mennesker hvor man føler seg utrygg, kan velge hvorvidt man ønsker å forholde seg til personen man står overfor eller ikke, finner jeg igjen i boken: «*Mennesket*» skrevet av den norske filosofen Hans Skjervheim. Skjervheim skiller mellom to – og treleddet relasjon. I essayet: «*Deltakar og tilskodar*» (Skjervheim, 2002, s. 20) beskriver han hvordan man i møte med mennesker kan forholde seg på to måter: man kan enten *sammen* med den andre ha fokus på saken eller problemet, og *dele* dette. Eller en kan vi velge å ta avstand fra nettopp dette, la være å forholde oss til den andre personens meninger og i stedet «objektivere» eller «tingliggjøre» han eller henne. «Ved å redusere den andre til ein ting i si verd, objektiverer ein den andre og skaffar seg kontroll over han» (Skjervheim, gjengitt i Aadland, 2004, s. 175). Denne muligheten vi har til å velge bort mennesket, gjøre mennesket til et fysisk objekt, er noe vi i politiet bør være bevisst på. Som jeg tidligere har nevnt, har jeg selv fått erfare hvor godt det kan være å slippe å fokusere på mennesket i situasjonen, og heller utføre noe praktisk. Det å kunne «rømme» fra situasjonen på denne måten, vil være en feig vei å gå. Det blir alt for enkelt å velge det enkle og trygge med en gang vi føler oss usikre, kun fordi vi er redde for å utfordre vår egen usikkerhet. Kanskje var det nettopp dette som gjorde seg gjeldende i oppdraget? Kvinnens etterhvert

konfronterende spørsmål og guttens tilstedeværelse i situasjonen, gjorde innsatsleder usikker, og førte til at han valgte å forlate det intersubjektive opplevelsessellesskapet, gjøre kvinnen og hennes sønn til objekter og heller rette fokus mot saken. Innsatsleders samtale med kvinnen mener jeg synliggjør dette:

Som jeg skrev innledningsvis lot jeg meg imponere over innsatsleders evne til å snu oppdraget i den retning han selv ville. Når jeg ser tilbake på dette nå, og forstår *hvordan* han gjorde dette, lar jeg meg ikke imponere fullt så mye. Gjennom å lese Skjervheim, har det blitt tydelig for meg at noen diskusjoner er enklere å vinne enn andre. I oppdraget inngår innsatsleder i en diskusjon med en som er han totalt underlegen. Kvinnen vet innerst inne at hun vil komme til å tape. Hun vet godt hvorfor vi er der, og av erfaring vet hun at vi ikke vil dra før vi har «fått vårt». En stund anerkjenner innsatsleder det hun sier, han er til stede i samtalen og de snakker om noe felles. Men så, på et punkt begynner kvinnen å stille spørsmål ved fremgangsmåten hans, ved hjemmelen til det som blir gjort. Innsatsleder blir ubekvem og melder seg ut. Han kjente nok på utrykgheten som var i relasjonen med kvinnen, og valgte derfor å ta avstand fra henne og hennes kritiske spørsmål. Etter hvert ble det tydelig at han ikke lengre snakket *med* henne og han var ikke lengre interessert i det hun hadde å si. Hun ble i likhet med ransakingen, en arbeidsoppgave. På denne måten ble kvinnen redusert fra å være et menneske til å bli en ting i innsatsleders verden. Hun ble objektivert, og gjennom dette tok innsatsleder kontroll over situasjonen – akkurat slik som Skjervheim har beskrevet det. Det å frata den andre dens mulighet til å fremme sitt syn og tale sin sak på denne måten, vil være misbruk av makt, og en etter min mening, inhuman måte å utøve politiarbeid på.

Nok en gang tar jeg meg selv i å dvele rundt spørsmålet om hvordan *jeg* selv ønsker å være i tjenesten. Vil jeg være den som kun har fokus på resultater? Som benytter meg av slike overfor nevnte strategier for å slippe å måtte forholde meg til mennesket i situasjonen, og som aldri tørr å tenke utradisjonelt? Vil jeg ikke få det langt bedre med meg selv om jeg tørr å møte mennesker, se det viktige i situasjonen og stå for det jeg mener? En ting er sikkert, når lensmannen legger frem statistikken, og klager på få narkotikasaker, vil innsatsleder kunne sitte trygt og vite at han har gjort sitt. Det er ingen som stiller spørsmål til hvorvidt *han* er skyld i det dårlige resultatet. Hans ryktet består, men er hans samvittighet ren?

Realiteten er at det forebyggende arbeid ikke blir lagt merke til og honorert i like stor grad som «vanlig» politiarbeid. Det styres ikke av måltall, og gir ikke resultater der og da. Når det imidlertid ikke gjør det, krever det at initiativet til å arbeide på denne måten kommer fra den enkelte. Det vil kreve mot fra hver enkelte til å løsrive seg fra tanken og ønske om

umiddelbare resultater. Det handler om å bli seg selv bevisst egne holdninger og verdier, og deretter ha mot nok til å realisere og stå ved disse. Samtidig vil det, som Nilstad peker på, være viktig å ha «en felles kultursekk» med et innhold som hjelper en på vei.

Jeg tror, med fare for å bli for høytsvevende, at det å utføre et godt arbeid har noe å si for din mulighet til å leve et godt liv. Det er muligens naivistisk av meg, men jeg velger å tro at alle har et ønske om å leve et godt liv, og at det å kunne leve dette livet krever at du har det godt med deg selv og din egen samvittighet. Aristoteles snakket om «det gode liv» og sa: «Et..godt liv er et liv i fellesskap, harmoni og balanse, preget av klokskap og sindighet (Henriksen og Vetlesen, 2006, s. 206-207). Det å utføre en jobb du kan være stolt av, virkelig møte mennesker og ta kloke avgjørelser, vil være med på å realisere dette. Først når du klarer å legge til sider forventninger og press, finne trygghet i deg selv og vise mot, er du etter min mening på vei mot å oppnå det gode liv, «det gode politiliv».

En fullendt erfaring

Dette essayet har vært en etappe på min vei mot å finne ut hvordan *jeg* vil være som politi. I hvilken grad jeg har nådd mitt mål, vil vise seg når jeg kommer ut i arbeidslivet. Uansett har jeg gjennom denne oppgaven tvunget meg selv til å stå ansikt til ansikt med mine egne verdier, holdninger tanker og følelser. Mitt mål har ikke vært å forsøke å glorifisere meg selv på noen slags måte, men det at jeg har stilt kritiske spørsmål og reflektert rundt disse, har vært med på å gjøre oppdraget til det jeg håpet på – en fullendt erfaring.

Kildehenvisning:

Aadland, E. (2004). «*Og eg ser på deg*»: Vitenskapsteori i helsevesenet (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Lie, E.M. (2011) «*I Forkant*» (1.utg.) Oslo:
Gyldendal akademisk

Henriksen, J-O & Vetlesen, A.J., (2006) «*Nærhet og distanse*»: Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker (3. utg.). Oslo:
Gyldendal akademisk.

Nilstad, M. (2005). «*Yrkesetikk for politiet*» (2. utg.).
Forlaget Vett & Viten AS

Skjervheim, H. (2005) «*Mennesket*». Oslo:
Universitetsforlaget.

Hoel, L. (2011) «*Å gjenopprette orden. En studie av politibetjentenes praktiske kunnskap – i et fenomenologisk – hermeneutisk perspektiv*» (2. utg.).
Universitetet i Nordland.

Bech-Karlsen, J. (2003) «*Gode fagtekster – Essayskriving for nybegynnere*» (1. utg.). Oslo:
Universitetsforlaget.

Edvinsen, K. (2009) «*Ordenstjeneste*»
Vett & Viten

Foss, A.B og Strøm-Gundersen, T.T.T (2010) «*Vil avkriminalisere narkotika*»
Artikkel i Aftenposten hentet 02.05.2012 fra

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article3516250.ece>

Stortingsmelding nr. 42 «*Politiets rolle og oppgaver*» (2004-2005).

Straffeprosessloven (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25.

Hentet fra

http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19810522-025.html&emne=straffeprosess*&&

Politielloven (1995). Lov om Politiet av 4. august 1995 nr. 53.

Hentet fra

http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19950804-053.html&emne=politi*&&

Selvvalgt pensum:

Skjervheim, H. (2005) «*Mennesket*». Oslo:

Universitetsforlaget.

Hoel, L. (2011) «*Å gjenopprette orden. En studie av politibetjentenes praktiske kunnskap – i et fenomenologisk – hermeneutisk perspektiv*»

Universitetet i Nordland.

Foss, A.B og Strøm-Gundersen, T.T.T (2010) «*Vil avkriminalisere narkotika*»

Artikkel i Aftenposten hentet 02.05.2012 fra

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article3516250.ece>

Bech-Karlsen, J. (2003) «*Gode fagtekster – Essayskriving for nybegynnere*». Oslo:

Universitetsforlaget.